

Удосконалення порядку зарахування строку попереднього ув'язнення: шлях до гуманізації кримінально-правових відносин в Україні чи забезпечення свободи злочинців?

The improving of the duration of detention procedure: a way to humanization of criminal relations in Ukraine or ensuring of a criminals freedom?

Микола Веселов, Ганна Мураховська

Ключові слова:

права людини, кримінальний закон, покарання, кримінальне провадження, попереднє ув'язнення, засуджений, амністія.

Key words:

human rights, criminal law, punishment, criminal proceedings, pre-trial detention, prisoner, amnesty.

Актуальність наукового дослідження. Реформи законодавства завжди викликають неоднозначне сприйняття серед населення країни, особливо якщо вони утворюють нові для суспільства відносини. Особливий резонанс мають зрушення, які відбуваються в кримінальному законодавстві. Сьогодні загострення дискусій серед представників різноманітних таборів громадськості України викликав закон щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення в строк покарання, який набрав чинності 24 грудня 2015 року. Минуло майже півроку дії цього правового акту («Закону Савченко») – достатній строк для того, щоб проаналізувати доцільність і відповідність указанного Закону задекларованим цілям.

Враховуючи те, що Закон став новацією для кримінального права України та був прийнятий українськими законодавцями дуже швидко та без попереднього публічного обговорення з громадськістю і науковою спільнотою, наукових публікацій з цього питання на сьогодні фактично немає. Ми спостерігаємо висловлювання (переважно в засобах масової інформації) щодо доцільності законодавчого акту, коментарі до нього лише з боку співробітників органів прокуратури, юстиції, пенітенціарної системи, адвокатів, журналістів (це, наприклад, О. Заліско, П. Петренко, С. Старенький, В. Човган тощо). Проте, як деякі з них зазначають, «автор не претендує на абсолютну істину в його тлумаченні та може помилятися у своїх судженнях»¹. Отже, зазначене питання викликає науковий інтерес і є актуальним для загального обговорення.

Метою статті є аналіз так званого «Закону Савченко» з метою визначення його відповідності конституційним, кримінально-правовим і кримінально-процесуальним засадам, а також соціально-правової доцільності та значимості.

Виклад основного матеріалу. Закон України «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання» від 26.11.2015 р., який отримав другу назву «Закон Савченко» на честь народного депутата від партії «Батьківщина» Надії Савченко, був нею ініційований під час ув'язнення. Закон викликав хвилю обурення в засобах масової інформації, був розкритикований відомими юристами і політологами. Утім, прихильники вважають його рухом на шляху до гуманізації кримінально-правових відносин в Україні, адже умови тримання в слідчих ізоляторах є неприйнятними для життя людини². Н. Савченко обґрунтувала його тим, що «в Росії система садить більше невинних, ніж винних, а значить, і в Україні так само»³.

¹ Човган В. Закон Савченко. Коментарий к Закону «день в СИЗО за два» / В. Човган / Сайт новостей Цензор.НЕТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://news.pn/ru/public/151691>.

² Савченко Н. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення в строк покарання)» / Н. Савченко, А. Кожем'якін, І. Крулько та ін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56953.

³ Закон Савченко: как благие намерения выпускают преступников на свободу / Новости на 112.ua (31 января 2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://112.ua/statji/zakon-savchenko-kak-blagie-namereniya-vypuskayut-prestupnikov-na-svobodu-287777.html>.

Звертаючись до глибин історії в пошуках аналогічних ситуацій та їх наслідків, варто звернути увагу на найпоказовіший випадок – ухвалення Указу Президії Верховної Ради СРСР «Про амністію» від 27.03.1953 р. Фактично цей прецедент був спробою Л. Берії (саме він ініціював ухвалення вищезазначеного Указу) після смерті Й. Сталіна порушити нестійку політичну рівновагу та зміцнити власні позиції. Відповідно до Указу передбачалося амністувати 1,2 млн в'язнів, засуджених терміном до 5 років включно⁴. Цей популістський захід викликав неоднозначну реакцію серед населення Української РСР. Звичайно, що вголос висловлювалися схвалення дій радянського уряду на кшталт: «Указ демонструє силу Радянського Союзу та гуманність радянської влади». Утім, деякі прогностично налаштовані громадяни виражали побоювання щодо негативних наслідків амністії⁵. І були підстави побоюватися.

І. Мельников наводить спогади деяких працівників тодішньої міліції: «У другій половині червня розпочався безпрецедентне зростання злочинності у місті. У Міністерстві юстиції були закладені мішки з піском вікна першого поверху і встановлені кулемети. Будівля постійно охоронялася автоматниками. Кілька найнебезпечніших днів Міністерство жило майже в облозі»⁶.

Вже на кінець травня 1953 р. на підставі Указу було звільнено засуджених терміном до 5 років включно – 44 475 осіб; засуджених понад 5 років (згідно ст. 2 Указу) – 1 426 осіб⁷. Відомо, що соціальна адаптація колишніх в'язнів проходила з великими труднощами. Так, у деяких відділках міліції м. Києва траплялися випадки необґрунтованих відмов у прописці, керівники підприємств та установ, незважаючи на дефіцит робочої сили, під будь-яким приводом відмовляли у працевлаштуванні амністованим. Отже, труднощі з працевлаштуванням, фінансова скрута, неувага з боку громадськості спонукала деяких амністованих ставати на злочинну стежку. Статистика свідчить, що з 1 квітня до 20 червня 1953 р. у межах республіки було зареєстровано 6 696 злочинів, з них 1 196 (17,9%) скоїли особи, звільнені за амністією, а притягли до відповідальності 1 383 особи. Найбільше кримінальних проявів з боку амністованих було зафіксовано у Сталінській (з 1961 р. – Донецька), Ворошиловградській (з 1990 р. – Луганська), Запорізькій, Одеській областях і в м. Києві⁸.

Таким чином, радикальні зміни в кримінально-правовій політиці СРСР, що відбулися після смерті Сталіна, були зумовлені амністією 1953 р., яка стала однією із наймасовіших за всю історію ухвалення цих актів. Однак під час її підготовки не були передбачені заходи з нейтралізації негативних наслідків її проведення – на волі одночасно опинилося багато осіб, поведінка яких становила підвищену суспільну небезпеку.

Що стосується сучасного українського законодавства, то хоча «Закон Савченко» 2015 р., на відміну від Указу «Про амністію» 1953 р., не мав на меті повне або часткове звільнення від відбування покарання осіб, визнаних винними у вчиненні злочину, шляхом амністування, проте за наслідками ситуацію можна розцінювати як аналогічну. Розглянемо детальніше.

Закон, що є предметом нашого дослідження, вніс зміни до ч. 5 ст. 72 КК України. Ініціатори законопроекту серед його завдань вбачали такі:

- а) відновлення прав і законних інтересів людей, засуджених до позбавлення волі, права яких були значно обмежені під час утримання під вартою;
- б) сприяння зменшенню строків утримання в слідчих ізоляторах громадян, які знаходяться під слідством і судом;
- в) приведення у відповідність до міжнародних стандартів умов утримання під вартою;
- г) значне зменшення строків утримання осіб у слідчих ізоляторах;
- д) економія бюджетних коштів у зв'язку зі скороченням кількості людей, яких утримують у слідчих ізоляторах⁹.

⁴ Сборник законов СССР и указов Президиума Верховного Совета СССР.1938–1975. – Т.3. – М., 1975. – С. 409–411.

⁵ Бажан О. Холодне українське літо 1953 року (проведення амністії 1953 року в Українській РСР: перебіг, масштаби, наслідки) / О. Бажан // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика : зб. ст. – К., 2009. – Вип. 15. – Ч. 1. – С. 301.

⁶ Мельников И. Холодное лето 53-го... / И. Мельников // Историческая правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.istpravda.ru/research/1029/>.

⁷ Бажан О. Холодне українське літо 1953 року (проведення амністії 1953 року в Українській РСР: перебіг, масштаби, наслідки) / О. Бажан // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика : зб. ст. – К., 2009. – Вип. 15. – Ч. 1. – С. 306.

⁸ Бажан О. Холодне українське літо 1953 року (проведення амністії 1953 року в Українській РСР: перебіг, масштаби, наслідки) / О. Бажан // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика : зб. ст. – К., 2009. – Вип. 15. – Ч. 1. – С. 308.

⁹ Савченко Н. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення в строк покарання)» / Н. Савченко, А. Кожем'якін, І. Крулько та ін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56953.

Проте, по-перше, щоб зменшити строк перебування в слідчому ізоляторі та прискорити слідство, доцільніше було б вносити зміни безпосередньо до КПК України, а не до КК. Таку слушну думку висловлює С. Старенький – экс-голова Державної пенітенціарної служби України (далі – ДПТС України)¹⁰.

По-друге, об'єктивно можна припустити, що Закон стимулює підсудного (обвинуваченого) всіма шляхами затягувати час перебування в слідчому ізоляторі (далі – СІЗО) (симуляція хвороб, неявки адвокатів, подання всіх можливих клопотань, заяв, апеляцій тощо), адже з кожним днем знаходження в СІЗО до винесення вироку його реальний строк ізоляції стає коротшим ще на день. Якщо логічно розмірковувати, невинна особа або особа, яка скоїла ненавмисні злочини, буде сподіватися на винесення справедливого вироку та усіма законними шляхами намагатиметься обмежитися запобіжним заходом, не пов'язаним із триманням під вартою. Проте, особи, яким реально загрожує кримінальне покарання у вигляді позбавлення волі за вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів, прагнутимуть якомога менше часу знаходитися в колоніях і якомога більше в СІЗО, адже це допоможе скоротити строк перебування у колонії вдвічі. Так, це призведе до розвантаження, проте не слідчих ізоляторів, а саме виправних колоній. Ситуація в ізоляторах в кращому випадку не зміниться, цим самим спростовується головна мета Закону – скорочення кількості людей в СІЗО.

За даними ДПТС України, станом на 16.01.2016 р. кількість засуджених та ув'язнених в установах зазначеної служби становила 69,5 тис. осіб, з них 16,6 тис. осіб – у слідчих ізоляторах. Для порівняння: станом на 15.04.2016 р. кількість засуджених та ув'язнених становила 63,2 тис. осіб, з них 16,5 тис. осіб – у слідчих ізоляторах. Отже в результаті дії закону кількість утримуваних в СІЗО по всій Україні знизилася не дуже помітно – на 100 осіб, тоді як загальна кількість тих, хто відбуває покарання, знизилася аж на 6 тисяч осіб¹¹.

Аналізуючи вищезазначані завдання Закону, можна зробити такий висновок: влада визнає, що умови перебування в слідчих ізоляторах не відповідають міжнародним стандартам, проте замість того, щоб поліпшити ці умови, ухвалює закон про перерахування строків для засуджених. А це, у свою чергу, аж ніяк не впливає на ситуацію.

Які ж фактичні наслідки ухвалення та реалізації Закону для суспільства ми спостерігаємо сьогодні? У регіональних і центральних засобах масової інформації останнім часом неодноразово з'являються повідомлення про погіршення криміногенної ситуації в Україні. Одним з чинників, які, на думку громадськості, впливають на це, є кількість колишніх засуджених, яких звільнено з місць позбавлення волі, зокрема завдяки «Закону Савченка».

ДПТС України надає інформацію про виконання Закону: станом на 12.02.2016 р. його положення застосовано до 10 609 осіб. При цьому з установ виконання покарань звільнено 2 538 засуджених, із СІЗО – 258 осіб. Серед них 440 осіб було засуджено за умисне вбивство, 216 осіб – за умисне тяжке тілесне ушкодження, 283 осіб – за злочини, пов'язані з наркотиками, 539 осіб – за розбій, 375 осіб – за грабїж, 524 осіб – за крадіжку. Загалом за формальними ознаками під дію Закону підпадає близько 49 тис. засуджених, які утримуються в установах ДПТС України. Станом на 20.05.2016 р. положення Закону застосовано до 44 552 осіб¹².

Аналіз і дослідження вищезазначених статистичних даних дає можливість зробити висновок, що ухвалення Закону поставило під загрозу життя кожної людини, що проживає на території України. Це особисто визнала ініціатор Закону Н. Савченко: «Ініціюючи цей Закон, я розуміла, що, з одного боку, це як відкрити «скриньку Пандори». Злочинний світ навряд чи матиме бажання жити чесно і навряд чи кожен злочинець захоче тяжко працювати за невелику заробітну платню»¹³.

¹⁰ Мазур Є. Закон Савченко: чи готуватись українцям до нової хвилі злочинності / Є. Мазур // Веб-портал 24 Канал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://24tv.ua/zakon_savchenko_chi_gotuvatis_ukrayintsyam_do_novoyi_hvili_zlochinnosti_n663676.

¹¹ Інформація про особливості реалізації Закону України «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання» / Офіційний веб-сайт Державної пенітенціарної служби в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/83407>.

¹² Інформація про особливості реалізації Закону України «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання» / Офіційний веб-сайт Державної пенітенціарної служби в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/83407>.

¹³ Закон Савченко: как благие намерения выпускают преступников на свободу / Новости на 112.ua (31 января 2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://112.ua/statji/zakon-savchenko-kak-blagie-namereniya-vypuskayut-prestupnikov-na-svobodu-287777.html>.

Важкий процес ресоціалізації, складність в адаптуванні до зовнішнього світу під час постпенітенціарного періоду спонукають осіб, що звільнилися з місць позбавлення волі, до повторності злочинів, пов'язаних із засудженням за попередній злочин, тобто до рецидивів. Це обумовлено багатьма факторами, серед яких:

- а) недосконалість нормативно-правової бази (кримінальної процесуальної, кримінально-виконавчої) щодо захисту прав, свобод та інтересів осіб, що відбули покарання в місцях позбавлення волі;
- б) недостатня кількість громадських організацій, що діють у сфері кримінально-виконавчої системи та на постійній основі співпрацюють з територіальними управліннями та установами ДПтС України з метою надання соціально-правової, гуманітарної та благодійної допомоги особам, що відбули покарання в місцях позбавлення волі, їх психологічної корекції та соціальної реабілітації, естетичного виховання тощо;
- в) неналежна допомога держави в підвищенні, розвитку соціального статусу осіб, що відбули покарання в місцях позбавлення волі, та ін.

Таким чином, аналізуючи та беручи до уваги вищезазначені фактори, робимо висновок, що на теперішній час наша держава неналежно регулює процес перевиховання, соціальної адаптації, ресоціалізації осіб, що відбули покарання в місцях позбавлення волі, а також спонукає їх до повторного вчинення злочинних діянь. Це є безсумнівним аргументом схожості за наслідками «Закону Савченко» з Указом Президії Верховної Ради СРСР «Про амністію» 1953 р.

Важливим і не менш суперечливим, на наш погляд, є питання відповідності положень «Закону Савченко» принципам кримінального та кримінально-процесуального законодавства.

Конституція України у ст. 24 проголошує, що «громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом». Цей принцип знаходить своє відображення й у інших законодавчих актах, зокрема в КПК України (ст. 10). Норми «Закону Савченко» та ч. 5 ст. 72 КК України передбачають зарахування судом строку попереднього ув'язнення у разі засудження до позбавлення волі в межах того самого кримінального провадження, за яким до особи було застосовано попереднє ув'язнення, із розрахунку «один день попереднього ув'язнення за два дні позбавлення волі». Процедурний момент цього положення окреслено у прикінцевих положеннях «Закону Савченко», згідно з якими наведені вимоги стосуються лише тих, стосовно кого набрали законної сили вироки, покарання за якими не відбуте до моменту набрання Законом чинності – 24.12.2015 р. Перерахування строку тримання під вартою іншим особам не передбачається. З одного боку, Закон виписаний так, що він начебто не виглядає як закон «однієї дії» (адже зміни внесені до Кримінального кодексу без будь-яких приміток); з іншого – ця приписка у прикінцевих положеннях дає надзвичайно широкі можливості для того, щоб маніпулювати тим, кого саме мають «відпустити» раніше, а кого вже взагалі не відпустять, навіть якщо така особа повністю підпадає під дію норм «Закону Савченко»¹⁴.

Також слушним зауваженням, яке підкреслює дискримінацію різних засуджених, є слова О. Заліска з приводу того, що застосування цього Закону подарувало можливість достроково звільнитися тисячам небезпечних злочинців, причетних до маси тяжких злочинів. При цьому дія закону не поширилася на осіб, які вчинили менш тяжкі злочини, до яких не застосовувалося утримання під вартою¹⁵.

До цього можемо додати власні думки стосовно того, у чому найяскравіше виявили ініціатори Закону нехтування конституційним принципом рівності громадян. Це стосується тих осіб, які підозрювалися або обвинувачувалися в скоєнні злочину, при цьому до них було застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, проте за результатами судового розгляду було ухвалено виправдувальний вирок. Зазначені особи так само перебували у слідчих ізоляторах, але на противагу засудженим особам визнані судом невинними, однак «Закон Савченко», який спрямовувався, проміж іншого, на захист прав людини, про них не згадує. Ми вважаємо, що саме у цьому виявляється найсуттєвіший дисбаланс його дії.

Таким чином, можемо стверджувати, що Закон, який є предметом нашого аналізу, суперечить положенням Конституції України, а також одній з основних засад кримінального процесуального законодавства – рівності громадян перед законом та судом.

¹⁴ Адвокати розтлумачили положення «Закону Савченко» / Сайт адвокатів «Закон і Бізнес» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/121532_advokati_roztlumachili_zastosuvannya_zakonu_savchenko_.html.

¹⁵ В Генпрокуратурі «закон Савченко» вважають небезпечним для суспільства / По матеріалам Укринформ (22 апреля 2016 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zn.ua/UKRAINE/v-genprokurature-zakon-savchenko-schitayut-opasnym-dlya-obshchestva-211397_.html.

Поряд із засадою рівності громадян цей нормативний акт також не враховує принцип індивідуалізації кримінального покарання. Серед завдань кримінального провадження ст. 2 КПК України вбачає притягнення до відповідальності в міру своєї вини, щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура. Відповідно до ч. 1 та ч. 2 ст. 65 КК України суд призначає покарання, враховуючи ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного та обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання. Особі, яка вчинила злочин, має бути призначене покарання, необхідне й достатнє для її виправлення та попередження нових злочинів. Звільнення засудженого від покарання або подальшого його відбування, заміна більш м'яким, а також пом'якшення призначеного покарання, крім звільнення від покарання або пом'якшення покарання на підставі закону України про амністію чи акта про помилування, може застосовуватися тільки судом у випадках, передбачених КК України (ч. 1 ст. 74 Кодексу). У загальних рисах слід зазначити, що в таких випадках Кодекс ставить такі дії в залежність від особи засудженого, ступеня суспільної небезпеки злочину (кваліфікації), який він вчинив, його поведінки під час відбування покарання, у деяких ситуаціях – стану здоров'я тощо.

Що ми бачимо у випадку «удосконалення» порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення в строк покарання? Ніяких умов щодо застосування положень «Закону Савченко» цей правовий акт не встановлює. А отже, на дострокове звільнення не впливає ані ступінь суспільної небезпеки злочинця, ані його поведінка під час слідства, судового розгляду, відбування покарання, ані його каяття чи демонстрація повної його відсутності. У цьому контексті, навпаки, усі, хто підпадає під вимоги прикінцевих положень Закону, мають рівні права на звільнення.

Вселяє надію те, що очільник Міністерства юстиції України П. Петренко з цього приводу виступає за внесення змін до Закону. Зокрема, він вважає, що під дію цього закону не повинні підпадати засуджені за особливо тяжкі насильницькі злочини¹⁶. Дотепер вимоги «Закону Савченко» мають імперативний характер, і за наявності клопотання від окреслених в правовому акті суб'єктів (п. 3 прикінцевих положень) суд зобов'язаний ухвалити відповідне рішення. Функція правосуддя в такій ситуації має лише формальний характер.

Висновки. Таким чином, виходячи з вищезазначеного аналізу, логічним є стверджувати, що Закон України «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання» у чинній редакції має певні вади:

- по-перше, не відповідає своїм анонсованим задачам і не спроможний вирішити справжні проблеми, які існують у місцях попереднього ув'язнення;
- по-друге, суперечить конституційним, кримінально-правовим і кримінально-процесуальним засадам, які закріплені у законодавстві України та визнані науковою спільнотою, практичними фахівцями в галузі кримінального та кримінально-процесуального права;
- по-третє, є опосередкованою причиною погіршення криміногенної ситуації в країні, тим самим ставлячи під загрозу життя та здоров'я населення, а також викликає соціальну напругу та незадоволення більшої частини суспільства України.

Поряд із цим слід підкреслити, що порушена ініціаторами Закону проблема приведення у відповідність до міжнародних стандартів умов утримання під вартою; відновлення прав і законних інтересів людей, засуджених до позбавлення волі, а у першу чергу – виправданих (реабілітованих), права яких були значно обмежені під час утримання під вартою, потребує суттєвого переосмислення та вжиття правових, організаційних, економічних і соціальних заходів.

Анотація

Наукова стаття присвячена дослідженню одного із законодавчих актів, який наприкінці 2015 року вніс зміни до Кримінального кодексу України в частині порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення в строк покарання. «Закон Савченко» – саме в такому вигляді правовий акт став відомий широкому загалу та був анонсований як удосконалення кримінального законодавства, проте викликав у суспільстві суперечливі відгуки.

¹⁶ Я категорически против отмены «закона Савченко», – Петренко / Сайт новостей Цензор.НЕТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://censor.net.ua/news/385732/ya_kategoricheski_protiv_otmeny_zakona_savchenko_petrenko.

Summary

Scientific research article initiation of a legislation that is in at the end of 2015 amended the Criminal Code of Ukraine in the order of the Court enrollment period in detention sentence. "Law of Savchenko", just as such a legal act became known to the public, was announced as the improvement of the criminal law, however, has caused controversy in the community.

Використана література:

1. Човган В. Закон Савченко. Коментарий к Закону «день в СИЗО за два» / В. Човган / Сайт новостей Цензор.НЕТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://news.pn/ru/public/151691>.
2. Савченко Н. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення в строк покарання)» / Н. Савченко, А. Кожем'якін, І. Крулько та ін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56953.
3. Закон Савченко: как благие намерения выпускают преступников на свободу / Новости на 112.ua (31 января 2016 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://112.ua/statji/zakon-savchenko-kak-blagie-namereniya-vypuskayut-prestupnikov-na-svobodu-287777.html>.
4. Сборник законов СССР и указов Президиума Верховного Совета СССР. 1938–1975. – Т. 3. – М., 1975. – С. 409–411.
5. Бажан О. Холодне українське літо 1953 року (проведення амністії 1953 року в Українській РСР: перебіг, масштаби, наслідки) / О. Бажан // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика : зб. ст. – К., 2009. – Вип. 15. – Ч. 1. – С. 301–309.
6. Мельников И. Холодное лето 53-го... / И. Мельников // Историческая правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.istpravda.ru/research/1029/>.
7. Мазур Є. Закон Савченко: чи готуватись українцям до нової хвилі злочинності / Є. Мазур // Веб-портал 24 Канал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://24tv.ua/zakon_savchenko_chi_gotuvatis_ukrayintsyam_do_novoyi_hvili_zlochinnosti_n663676.
8. Інформація про особливості реалізації Закону України «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання» / Офіційний веб-сайт Державної пенітенціарної служби в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/83407>.
9. Адвокати розтлумачили положення «Закону Савченко» / Сайт адвокатів «Закон і Бізнес» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zib.com.ua/ua/121532_advokati_roztlumachili_zastosuvannya_zakonu_savchenko_html.
10. В Генпрокуратурі «закон Савченко» вважають небезпечним для суспільства / По матеріалах Укринформ (22 апреля 2016 г.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zn.ua/UKRAINE/v-genprokurature-zakon-savchenko-schitayut-opasnym-dlya-obschestva-211397_.html.
11. Я категорически против отмены «закона Савченко», – Петренко / Сайт новостей Цензор.НЕТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://censor.net.ua/news/385732/ya_kategoricheski_protiv_otmeny_zakona_savchenko_petrenko.

Микола Веселов,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін

Криворізького факультету

Національного університету «Одеська юридична академія»

Ганна Мураховська,

студентка IV курсу

Криворізького факультету

Національного університету «Одеська юридична академія»